

SAKKI ry:n lausunto sivistysvaliokunnalle

20.4.2021

Asia: VNS 1/2021 vp Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko

Yleiset huomiot

Pidämme koulutuspoliittisen selonteon päälinjoja ja -tavoitteita hyvinä ja kannatettavina. Kaikkien kouluttautumismahdollisuuksien turvaaminen, ammatillisen koulutuksen alueellisen saatavuuden varmistaminen ja ammatillisen koulutuksen jatko-opintovalmiuksien parantaminen ovat tavoitteita, joista voimme erityisesti olla samoilla linjoilla selonteon kanssa. Jatkuvan oppimisen ja yhteisöllisyyden suhteen selonteossa mainitaan hyvät tavoitteet, mutta kaipaisimme niihin lisää konkreettisia toimenpiteitä.

Pidämme selonteon tekemistä hyvänä ja tervetulleena. Muutoksiin esimerkiksi väestökehityksen ja digitaalisten työvälineiden käytössä on hyvä varautua ennalta ja näemme koulutuspoliittisen selonteon erinomaisena työkaluna asettaa näitä koskevia tavoitteita ja käydä niihin liittyvää keskustelua. Selonteko olisikin jatkossa hyvä tehdä nykyistä useammin, esimerkiksi kymmenen vuoden välein. Tämä mahdollistaisi kokonaisvaltaisen koulutusjärjestelmän tarkastelun.

Olisimme kaivanneet selontekoon rohkeampaa ja selkeämpää resurssitavoitetta, jotta tavoitteiden kunnianhimoa ja realistisuutta olisi ollut helpompi mitata. Toiseksi koulutusasteiden välisiin nivelvaiheisiin olisi ollut hyvä pureutua vahvemmin. Nyt koulutuspolku jää selonteossa hieman toisistaan erillisiksi vaiheiksi, vaikka esimerkiksi toisen asteen sisällä raja-aitoja kiitettävästi puretaankin.

Yksityiskohtaiset huomiot

Henkilökohtaiset opintopolut ja hyvinvointi

Pidämme selonteossa esitettyjä huomioita henkilökohtaistamisen toteuttamisesta ja toteutumisesta oikean suuntaisina ja jaamme saman näkemyksen korjaustarpeista. Opintopolkujen henkilökohtaistaminen on tarpeellista ja tervetullutta, mutta järjestelmän tulee toimia kaikille, myös niille joilla opetuksen ja ohjauksen tarve on suurempi. Pidämme myönteisenä ainakin tarkastella myönteisen erityiskohtelun käyttöönottoa ammatillisen koulutuksen luonteeseen sopivalla tavalla.

On hyvä, että yhteistyö työelämän kanssa vahvistetaan, mutta linjauksesta jäi uupumaan konkretia ja tarkemmat tavoitteet. Oppimisen viemisessä työelämään on noussut esiin sekä mahdollisuuksia että haasteita, eikä näitä ole käsitelty selonteossa kovin tarkkaan. Pitäisimmekin tärkeänä varmistaa sen, että työpaikoilla tapahtuva ohjaus ja oppiminen on laadukasta ja että epäkohtia on mahdollista nostaa esiin. Nämä näkökulmat nousevat sitä tärkeämmiksi, mitä enemmän oppimista viedään työelämässä tapahtuvaksi.

Hyvä että opiskeluhuollon palvelut ja mahdollisuus henkistä ja fyysistä hyvinvointia tukevaan toimintaan on otettu toimenpiteeksi. Liikunta ja muu fyysistä hyvinvointia tukeva toiminta on erityisen tärkeää varsinkin ruumiillista työtä sisältävillä aloilla, joilla työkyvyn rakentaminen on tärkeää aloittaa jo koulutuksen aikana.

Saavutettavuutta tulisi alueellisen näkökulman lisäksi tarkastella myös muilla mittareilla. Onkin tärkeää, että maahanmuuttajataustaiset opiskelijat on huomioitu selonteossa erityisenä ryhmänä. On tärkeää kehittää tukimuotoja koulutukseen pääsyyn osalta, samalla kun heidän koulupolkuaan tuetaan jo peruskoulun aikana. Myös esimerkiksi romanien ja muiden aliedustettujen ryhmien osallistumista

koulutukseen tulisi tukea, valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman mukaisesti.

Jatko-opintovalmiudet ja yhteistyö lukioden kanssa

Jaamme selonteossa esitetyn tarpeen parantaa ammatillisen koulutuksen tuottamia jatko-opintovalmiuksia. Selonteossa on myös käyty läpi hyviä, konkreettisia tapoja joilla tilanteeseen voisi puuttua: YTO-opintojen lisääminen ja kehittäminen, yhteistyö lukioden kanssa, niin että lukion opintojaksoja voisi yhdistää nykyistä sujuvammin ammatillisiin opintoihin sekä yhteistyö korkeakoulujen kanssa. Kaikki näistä ovat SAKKI:n näkökulmasta kannatettavia. Eri keinojen toteuttamiseen on erilaiset mahdollisuudet eri puolilla Suomea ja on hyvä, että keinoja on käytössä useampia. Samalla pidämme tärkeänä, että ammatillinen koulutus säilyy omana, erityisenä koulutusmuotonaan, vaikka yhteistyötä toisen asteen kesken lisättäisiin.

Jatko-opintovalmiuksien tukemisessa tulee huomioda myös se, että vain osa opiskelijoista osaa hakeutua valmiuksia tukevien opintojen pariin jo oma-aloitteisesti toisen asteen koulutuksen aikana, suunnitellessaan jatkavansa jatko-opintoihin. Merkittävä osa ammatillisesta koulutuksesta valmistuvista nuorista suuntaa opintojen jälkeen työelämään ja vasta sen jälkeen jatko-opintoihin. Onkin tärkeää varmistaa myös heille tarvittavat valmiudet, riippumatta siitä osaavatko tai tietävätkö he hakeutua esimerkiksi vapaaehtoisen lukio-opintojen pariin toisen asteen aikana.

Yhteisöllisyys ja yhteiskunnallinen osallisuus

On hyvä että osallisuutta ja oppilaitosdemokratiaa pyritään tukemaan ja kehittämään. Tähän liittyviä hankkeita ja pilotteja on tosin ollut käytössä jo pitkään ja myös SAKKI on ollut tukena tai toteuttamassa jo useampia toimia. Uusien toimintamallien ja -muotojen sijaan tulisikin keskittyä nykyisten tai kokeiltujen toimintamallien juurruttamiseen ja siihen, että oppilaitosyhteisöissä olisi tosialliset mahdollisuudet,

resurssit ja houkuttumet pitää yllä esimerkiksi pitkäjänteistä opiskelijakuntatoimintaa. Henkilökohtaiset opintopolut kaipaavat tuekseen osallisuuden kokemuksia ja vaikuttamismahdollisuuksia. Tutkintokoulutuksen tärkeää antia on paitsi opinnoista saadut tiedot ja taidot, myös sen luomat yhteydet muihin opiskelijoihin, yhteiset kokemukset sekä opintojen myötä saadut henkilösuhteet. Varsinkin tilanteissa, joissa oppimisympäristöt digitalisoituvat ja tietyillä alueilla opetuksen järjestäminen voi hankaloitua on tärkeää varmistaa myös oppilaitoksien rooli sosiaalisina, vuorovaikutusta ja osallisuutta tukevinah tahoina.

Samalla tulisi varmistaa se, että kaikki saavat ammatillisen koulutuksen aikana yhteiskunnallisen osallisuuden valmiudet. Tätä teemaa käsiteltiin laajasti keskeisissä muutostekijöittä, mutta ammatillisten opiskelijoiden muita koulutusasteita alhaisempi osallisuus, esimerkiksi äänestysasteen muodossa, jäi käsittelemättä. Siinä missä useimmat lukion käyvät voivat jatkaa osallisuustaitojensa kehittämistä korkea-asteen opinnoissa, on ammatillinen koulutus merkittävälle osalle väestö viimeisin koulutusaste. Tämä tulisikin huomioida siinä, millaisia osallisuustaitoja ammatillisesta koulutuksesta saadaan. Tähänkin hyviä keinoja voivat olla YTO-opintojen vahvistaminen tai lukio-opintojen sisällyttäminen ammatillisiin opintoihin, jälkimmäiseen sopivalla näkökulmalla.

Oppimisympäristöjen digitalisointi ja digitaaliset oppimiskratkaisut

On hyvä että oppimisympäristöjen digitalisointiin ja digitaalisiin oppimiskratkaisuihin laaditaan yhteinen strategia. Näin kaikkien toimijoiden ei tarvitse lähteä kehittämään toimintaansa tyhjältä pöydältä, vaan siinä voidaan nojata yhteisiin linjauksiin. Uusien toimintatapojen juurruttamisen ja tehokkaan hyväksi käytön kannalta pidämme erittäin hyvänä, että asiaan liittyvässä toimenpideohjelmassa on huomioitu myös toimintakulttuuri ja pedagoginen kehittäminen. Näiden elementtien huomioiminen

mahdollistaa osaltaan sen, että uudistusten toteutuminen ei jää kiinni yksittäisen oppilaitoksen tai organisaation resursseista.

Etäopiskelun ja digitalisaation näemme tuovan uusia mahdollisuuksia, mutta se ei saa olla muuttotappioalueilla ainoa mahdollisuus päästä ammatilliseen koulutukseen ja korvata lähiopetusta ja käytännön työtehtävien parissa oppimista. Digitalisaation ei myöskään tule olla itseisarvo, vaan sen tulee palvella ammatillisen koulutuksen tavoitteita.

Väestömuutokset ja koulutuksen järjestäjäkentän muutokset

Näemme väestömuutosten luoman tarpeen tehdä muutoksia koulutuksen järjestäjäkentässä ja pidämme hyvänä, että kehitykseen varaudutaan jo hyvissä ajoin ja ennakkoiden. Samalla tulee turvata koulutuksen alueellinen saavutettavuus sekä pienempien, monesti erikoistuneempaa koulutusta tarjoavien koulutuksen tarjoajien mahdollisuudet järjestää koulutusta myös jatkossa. Näemme hyvänä tilanteen, jossa toimijat yhdistävät toisen asteen oppilaitoksia saman katon alle. Samalla on hyvä sallia erilaisia ratkaisuja eri puolilla maata ja huomioiden eri alojen erityispiirteet.

Opintotuki

Ymmärrämme tarpeen tarkastella opintotukea suhteessa laajempaan sosiaaliturvauudistukseen ja pidämme tätä laajemman näkökulman tarkastelua hyvänä. Pidämme silti tärkeänä saada opintotuen taso kestävällä tasolle ilman tarvetta opintolainan nostamiseen. Opintorahan määrää tulisi tavoitella korotettavan jo ennen sosiaaliturvan kokonaisratkaisua 2020-luvun lopulla.

Opintolainamäärät ovat kasvaneet ammatillisessa koulutuksessa viime vuosina hyvin jyrkästi, reilussa viidessä vuodessa n. 3500 euron tasolta vajaan 9 000 euroon. Kehitys ei näytä hidastuvan. Opiskelijoilta ei tulisi edellyttää velkaantumista

arkimenonsa kattaakseen. Opintolainamuutoksissa, esimerkiksi valtiontakauksen kasvattamisen yhteydessä ei ole myöskään huomioitu lainamäärien kumuloitumista niiden opiskelijoiden osalta, jotka jatkavat ammatillisesta koulutuksesta korkea-asteelle. Näiden opiskelijoiden yhteenlaskettu lainamäärä kasvaa helposti hyvin suureksi, useisiin kymmeniin tuhansiin. Tilannetta ammatillisen koulutuksen osalta pahentaa se, että heidän käytössään ei ole samoja turvallisuus- tai kannustuselementtejä kuin korkeakouluopiskelijoilla, esimerkiksi opintolainahyvitystä. Nykyinen tilanne lainan suhteen ei edistäkään koulutustason nosta eikä koulutuksellista tasa-arvoa.

JUTTA VIHONEN

Puheenjohtaja

044 7530 581

jutta.vihonen@sakkiry.fi

VEERA FLORICA RAJALA

Pääsihteeri

050 3100 570

veera.florica-rajala@sakkiry.fi

Lisätietoja:

Matti Tujula

edunvalvonnan asiantuntija

044 7766 048

matti.tujula@sakkiry.fi

Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto – SAKKI ry

Hakaniemenranta 1 C | 00530 Helsinki

www.sakkiry.fi | Y-tunnus: 0678133-8